

แนวทางการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กในยุคดิจิทัล
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ราชบุรี เขต 2
Guidelines for the development of small schools in the digital age
under the Office of Primary Education Area, Ratchaburi District 2

นิษฐวดี จิรโรจน์กัญญา

Nitwadee Jirrotephinyo

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Faculty of Education Bangkokthonburi University

Corresponding Author. E-mail: nid2009btu@gmail.com

Received January 9, 2023; Revised April 16, 2023; Accepted April 18, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบของการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ราชบุรี เขต 2 และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ราชบุรี เขต 2 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสานวิธีทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้เทคนิค Delphi โดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 21 คน โดยการวิเคราะห์เนื้อหา และการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 150 คน ด้วยแบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิจัยพบว่า 1) องค์ประกอบของการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ราชบุรี เขต 2 ประกอบด้วย ด้านการกระจายอำนาจ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านบทบาทของชุมชนในการพัฒนาการศึกษา ด้านการตรวจสอบและถ่วงดุล ด้านการบริหารจัดการตนเอง และด้านการพัฒนาทั้งระบบ และ 2) แนวทางการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ราชบุรี เขต 2 ควรมีการกระจายอำนาจของหน่วยงานราชการสู่ท้องถิ่นให้มีการตัดสินใจร่วมกันกับผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรง คือคนในพื้นที่ ให้คนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพิ่มบทบาทคนในพื้นที่ให้มากขึ้น รวมทั้งการตรวจสอบบริหารจัดการร่วมกับหน่วยงานของรัฐและท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาทั้งระบบ

คำสำคัญ : การพัฒนาแนวทาง; โรงเรียนขนาดเล็ก; ยุคดิจิทัล

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the components of the development of small schools in the digital era under the Office of Primary Educational Service Area, Ratchaburi District 2 and 2) study the guidelines for the development of small schools in the digital era. This research was merging research both

qualitative and quantitative methods. For qualitative research studied the document through in-depth interviews with 21 expert persons. The statistic used for analyzing the data was content analysis. The data were analyzed by such as mean, standard deviation, factor analysis and content analysis. The results showed that: 1) The components of the development of small schools in the digital era under the Office of Primary Educational Service Area, Ratchaburi District 2 including with the distribution of power, the participation, the role of the community in the development of education, checks and balances, and self-management. And 2) guidelines for the development of small schools in the digital era. It should be decentralized the power of the powers of government agencies to the localities to make decisions together with those directly affected to local people. These allowed them to participate in decision-making to increase the role of local people including with auditing and managing with government and local agencies for the development of the whole system.

Keywords: Guidelines for the development; Small school; Digital age

บทนำ

กระแสการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ ความเจริญทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้สังคมโลกสามารถติดต่อกันได้อย่างไร้พรมแดน ประเทศไทยได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวผสมผสานกับสภาพปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันซึ่งก้าวเข้าสู่วิกฤต จึงจำเป็นต้องใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือสร้างคุณภาพของคนในชาติให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และเอื้อต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของชาติสืบไป รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษา โดยในมาตรา 54 ได้บัญญัติว่า รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) ในหมวดที่ว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษาว่า การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า สิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย เช่นเดียวกัน

การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล เป็นการบริหารการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา และเทคโนโลยีไปพร้อมกัน เป็นไปตามภารกิจของสถานศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และบริหารทั่วไป ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัลที่มีความผันผวน ไม่แน่นอน สลับซับซ้อน และคลุมเครือนั้น เป็นสิ่งที่ไม่สามารถหยุดยั้งได้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทั้งในเรื่องการจัดการเรียนรู้ และการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ยกระดับคุณภาพการศึกษา ซึ่งยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนที่เกี่ยวข้องโดยตรง ได้แก่ การจัดการความรู้เพื่อส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาล โดยผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารสถานศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มี

สมรรถนะเหมาะสมในการบริหารจัดการการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความคิดและความรู้ให้กับผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายของการศึกษา อันเป็นคุณลักษณะของความเป็นไทยให้ยั่งยืนต่อไป สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัล (สงบ อินทรมณี, 2562)

ส่วนกระทรวงศึกษาธิการ (2562) ได้ชี้ให้เห็นถึงกระบวนการที่เป็นกลไกสำคัญในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งกระบวนการของการประกันคุณภาพการศึกษาจะมีความสัมพันธ์กับปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยจะเป็นกลไกผลักดันให้ทุกปัจจัยมีคุณภาพ และนำไปสู่การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างแท้จริง ในปัจจุบันโรงเรียนขนาดเล็ก หรือโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 120 คน มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพราะจำนวนนักเรียนลดน้อยลงจากอัตราการเกิดที่ลดลง และพ่อแม่นิยมส่งลูกไปเรียนในเมือง จากข้อมูลปี 2563 ของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กพฐ.) พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีจำนวน 14,816 แห่ง ในจำนวนนี้มีโรงเรียนที่มีนักเรียนน้อยกว่า 60 คน จำนวน 5,962 แห่ง เพิ่มขึ้นอย่างมาก จากจำนวนราว 10,000 แห่งในปี 2546 ซึ่งโรงเรียนขนาดเล็กมักถูกตั้งคำถามเรื่องคุณภาพ ประสิทธิภาพ และความคุ้มค่าในการใช้ทรัพยากร ดังที่กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายยุบและควบรวมโรงเรียนขนาดเล็กอยู่เสมอ เช่น เมื่อปี 2559 ต้องการยุบโรงเรียนขนาดเล็ก 7,000 แห่งภายในปี 2563 แต่อีกด้านหนึ่ง นโยบายดังกล่าวก็มักถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่า ยิ่งทำให้ความไม่เป็นธรรมและความเหลื่อมล้ำในระบบการศึกษาสูงขึ้น สร้างภาระและต้นทุนให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่อยู่ในพื้นที่ด้อยโอกาส เช่น นักเรียนอาจต้องออกจากโรงเรียน ผู้ปกครองต้องรับค่าใช้จ่ายสูงขึ้น เป็นต้น

นอกจากนี้ การประเมินคุณภาพด้วยมาตรฐานตัวชี้วัดจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ไม่เหมาะสมต่อบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก เนื่องจากโรงเรียนขนาดเล็ก มีศักยภาพไม่เท่ากับโรงเรียนขนาดกลางและใหญ่ที่มีความพร้อมหลายด้าน รวมทั้งการประเมินโดยใช้เอกสารไม่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนด้วยเหตุนี้ สิ่งที่ควรพิจารณาก่อนยุบหรือควบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก คือ การรับฟังความเห็นของผู้ปกครอง และชุมชนว่าต้องการยุบหรือควบรวมโรงเรียนหรือไม่ และอย่างไร เพราะหากภาครัฐทำไปโดยไม่ถามความเห็นจากคนในชุมชน แทนที่จะทำให้เกิดประโยชน์ อาจก่อปัญหาแก่คนในชุมชนมากขึ้น อย่างไรก็ตาม หากโรงเรียนขนาดเล็กที่มีความพร้อมแต่ไม่สามารถทำให้เด็กมีคุณภาพ (ดี เก่ง และมีความสุข) ได้ ชุมชนก็พร้อมจะยุบและควบรวมโรงเรียน เพื่อให้เด็กได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพต่อไป โดยปัจจัยนำเข้า ได้แก่ (1) ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำ มีความรู้ความสามารถ และมีทัศนคติเชิงบวกต่อการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก (2) ครูดี มีจิตวิญญาณความเป็นครู มีความรู้ความสามารถ มีประสิทธิภาพ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และ (3) ชุมชนและผู้ปกครอง มีศักยภาพในการสนับสนุนการจัดการและการพัฒนาการศึกษา (4) ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และชุมชน ทำงานขับเคลื่อนร่วมกันอย่างเป็นระบบกระบวนการ ได้แก่ (1) การบริหารจัดการที่ดี ใช้โรงเรียนเป็นฐาน เน้นการมีส่วนร่วม

ระหว่างโรงเรียนและชุมชน (2) มีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น (3) การจัดการชั้นเรียน โดยเน้นการจัดแบบคลัสต์และแยกชั้น ตามบริบทของโรงเรียน (4) กระบวนการเรียนรู้โดยเน้นการอ่านออกเขียนได้ พัฒนาทักษะกระบวนการ คุณธรรม เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ และเน้นบูรณาการเรียนรู้ออกไปนอกห้องเรียน (5) วัดและประเมินผลตามสภาพจริงด้วยวิธีที่หลากหลาย (6) นิเทศการสอนเป็นประจำ (7) ใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น (8) มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และ (9) มีงบประมาณที่เพียงพอผลิตและผลลัพธ์ นักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา มีพัฒนาการทุกด้าน เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข สามารถเรียนต่อในระดับที่สูงและประกอบอาชีพต่อได้ รวมถึงโรงเรียนได้เป็นที่ชื่นชมของชุมชน และเป็นแบบอย่างตลอดจนให้ความช่วยเหลือแก่ชุมชนและโรงเรียนอื่นจากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า โรงเรียนขนาดเล็กสามารถพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาภายใต้ข้อจำกัดด้านบุคลากรและงบประมาณได้ ดังนั้น การเติมเต็มจุดบกพร่องของโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น แนวทางการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กอย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรเน้นที่การปรับวิธีคิดของผู้บริหาร การสร้างโรงเรียนให้เป็นองค์กรนวัตกรรม การเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

การปรับระบบบริหารจัดการโรงเรียนจากแนวเดิมมาเป็นแนวราบผ่านระบบเครือข่าย เป็นต้น สำหรับแนวทางพัฒนานั้นได้มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในด้านต่างๆ ไว้อย่างนี้ ด้านปัจจัยนำเข้า (1) ปรับปรุงหลักเกณฑ์การคัดเลือกผู้อำนวยการโรงเรียน โดยให้ความสำคัญกับทัศนคติ ความมุ่งมั่น ภาวะผู้นำ ความต่อเนื่องในการบริหาร สวัสดิการพิเศษ และการพัฒนาติดตามผลเป็นระยะ (2) ส่งเสริมการบรรจุครูท้องถิ่นในโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อลดปัญหาการย้ายออก ควรขยายอายุเกษียณเป็นกรณีพิเศษด้วย (3) จัดทำแผนพัฒนาผู้บริหารและครูในโรงเรียนขนาดเล็กให้มีความรู้และทักษะที่รอบด้าน (4) สร้างระบบประเมินและส่งเสริมความก้าวหน้าของบุคลากรในทางที่สอดคล้องกับภาระงานในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก และมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพนักเรียนเป็นสำคัญ (5) ส่งเสริมให้มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการจากสถาบันอุดมศึกษาและสถาบันทางการศึกษาอื่น เช่น สถาบันพัฒนาครูด้านกระบวนการ (1) สร้างระบบบริหารจัดการโรงเรียนโดยมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน สร้างกลไกการทำงานร่วมกันระหว่างครอบครัว โรงเรียน และชุมชน (2) ปรับโครงสร้างระบบบริหารงานของโรงเรียนขนาดเล็กให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้น เน้นผลลัพธ์เป็นสำคัญ (3) ส่งเสริมให้นำรูปแบบการบริหารจัดการของโรงเรียนขนาดเล็กต้นแบบมาใช้ เช่น โรงเรียนพี่โรงเรียนน้อง หรือ mobile teacher เป็นต้น (4) จัดทำหลักสูตรโดยเปิดให้มีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย และออกแบบหลักสูตรที่ยืดหยุ่นกับท้องถิ่น รวมถึงการวัดผลควรเชื่อมโยงกับหลักสูตรท้องถิ่นและมีวิธีการที่หลากหลาย (5) ส่งเสริมให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบองค์รวม สอดคล้องกับวิถีชุมชน เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ เป็นต้น ด้านอื่นๆ (1) ปรับระบบการวัดและประเมินผลการศึกษา รวมถึงระบบประกันคุณภาพ ให้สอดคล้องบริบท

(2) ส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก อย่างจริงจัง (3) ส่งเสริมให้มีวิจัยในชั้นเรียนและนำผลที่ได้มาพัฒนาคุณภาพการศึกษา (4) เปิดโอกาสให้ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ครูจิตอาสา และนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ (5) ตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็กอย่างสม่ำเสมอ กระทรวงศึกษาธิการ (2562)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจการศึกษาแนวทางการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ราชบุรี เขต 2 ซึ่งเป็นหนทางที่จะทำให้การบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในยุคที่เทคโนโลยีมีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพทำให้เด็กได้มีการเรียนรู้ที่เต็มศักยภาพของเด็กในยุคปัจจุบันที่มีเทคโนโลยีให้ใช้สอยอย่างมากมาย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ราชบุรี เขต 2
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ราชบุรี เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่จบการศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก 5 ปี ขึ้นไป

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่จบการศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ดำรงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก 5 ปี ขึ้นไป ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจงจำนวน 21 คน

ประชากรสำหรับการตอบแบบสอบถาม

ประชากรสำหรับการตอบแบบสอบถาม คือ โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ราชบุรี เขต 2 จำนวน 64 โรงเรียน ซึ่งหน่วยวิเคราะห์เป็นโรงเรียน ซึ่งมีบุคลากรรวมทั้งสิ้น 513 คน

กลุ่มตัวอย่างสำหรับการตอบแบบสอบถาม ได้แก่ โรงเรียนขนาดเล็กในยุคดีดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ราชบุรี เขต 2 โดยใช้วิธีการเปิดตารางของ เครซี่และมอร์แกน Krejcie & Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ราชบุรี เขต 2 จำนวน 50 โรงเรียน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย ผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 3 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ 1 คน รองผู้อำนวยการ 1 คน และครูผู้สอน 1 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 150 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เป็นคำถามปลายเปิดแบบไม่มีโครงสร้าง แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 สัมภาษณ์เกี่ยวกับองค์ประกอบการพัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็กในยุคดีดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ราชบุรี เขต 2

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น เพิ่มเติม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามปลายเปิดในรอบที่ 1 ของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์ โดยนำความคิดเห็นมาจำแนกและจัดกลุ่ม รวบรวมเนื้อหาที่ใกล้เคียงกันมาไว้ในข้อเดียวกัน เพื่อสร้างแบบสอบถามมาตรฐานส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

2. ผู้วิจัยนำคำตอบจากการตอบแบบสอบถามมาตรฐานส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 2,3 มาหาค่ามัธยฐาน เพื่อสรุปเป็นระดับของการพยากรณ์แต่ละข้อและนำค่าพิสัยควอไทล์กับค่ามัธยฐานเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาความสอดคล้องของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ถ้าค่าสถิติค่าใดค่าหนึ่งอยู่นอกเกณฑ์ที่กำหนดหรือนอกเกณฑ์ทั้งสองค่าจะถือว่าไม่สอดคล้องกัน

3. ในการสรุปความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญแต่ละข้อนั้น ผู้วิจัยถือค่ามัธยฐานเป็นหลักในการพยากรณ์แนวโน้มแต่ละข้อและจะใช้ค่าพิสัยควอไทล์กับค่ามัธยฐาน ซึ่งแสดงถึงความสอดคล้องกันของความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในแต่ละข้อ เป็นการเสริมแนวโน้มอีกทางหนึ่งผู้วิจัยได้นำเอาข้อความที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันทั้งค่ามัธยฐานและค่าพิสัยควอไทล์ มาสรุปเป็นแนวความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กในยุคดีดิจิทัลแล้วนำเสนอเป็นผลการวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งนี้ ผู้วิจัยคัดเลือกข้อที่มีมัธยฐานมากที่สุด 5 อันดับแรก ในแต่ละตัวแปรมาอภิปรายผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

2. ข้อมูลองค์ประกอบการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ราชบุรี เขต 2 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) .ใช้สถิติ ประกอบด้วย ค่าไอเกน (Eigenvalues) ที่มีค่าตั้งแต่ 1.00 ขึ้นไป ส่วนจำนวนองค์ประกอบพิจารณาจากน้ำหนัก (Factor Loading) ของตัวแปรตั้งแต่ 1.00 ขึ้นไป และจำนวนตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบมีตั้งแต่ 5 ตัวแปรขึ้นไปตามวิธีของ Kaiser Normalization ในส่วนที่เป็นแบบเลือกตอบ ใช้การหาค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานในส่วนที่เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า การกำหนดค่าคะแนนของคำตอบหรือตัวเลือกในแต่ละระดับใช้เกณฑ์

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเป็นแบบสอบถามในรอบที่ 2 และ 3 ใช้คำนวณหาค่ามัธยฐาน (Median) ฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. วิจัยเชิงปริมาณ วิเคราะห์สถิติเบื้องต้นโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ประกอบด้วย การหาค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) และการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 21 คน ใช้สถิติการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

2. เทคนิควิจัยโดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่ามัธยฐาน (Median) ฐานนิยม (Mode) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (Interquartile Range)

ผลการวิจัย

1. องค์ประกอบของการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ราชบุรี เขต 2 ประกอบด้วย ด้านการกระจายอำนาจ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านบทบาทของชุมชนในการพัฒนาการศึกษา ด้านการตรวจสอบและถ่วงดุล ด้านการบริหารจัดการตนเอง และด้านการพัฒนาทั้งระบบ ผลการทดสอบ KMO (Kaiser-Meyer-Olkin measure of sampling adequacy) เท่ากับ .921 ซึ่งเข้าใกล้ 1 (มากกว่า .5 และเข้าใกล้ 1) แสดงความเหมาะสมของข้อมูลทั้งหมดในการวิเคราะห์ด้วยเทคนิค Factor Analysis ได้ในระดับดีมาก เพราะค่า KMO สูง และการทดสอบ Bartlett's Test of Sphericity พบว่า ตัวแปรต่าง ๆ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ ($\chi^2 = 54321.213$, $df = 18421$, $P\text{-Value} = .000$) และ matrix สหสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กัน แสดงว่าข้อมูลชุดนี้สามารถใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบได้ดี

การวิเคราะห์ในขั้นตอนนี้ใช้การสกัดองค์ประกอบด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis : PCA) ด้วยการหมุนแกนแบบตั้งฉาก และการหมุนแกนด้วยวิธีวารีแมกซ์ โดยข้อตกลงเบื้องต้น ในการศึกษาครั้งนี้ใช้เกณฑ์ในการเลือกองค์ประกอบดังนี้ 1) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป 2) มีค่าไอเก้น มากกว่า 1 และ 3) มีตัวแปรอธิบายองค์ประกอบมากกว่า 3 ตัวขึ้นไป เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์ดังกล่าว ได้จำนวนองค์ประกอบและค่าความแปรปรวนของตัวแปรดังตารางที่ 2

ตาราง 1 องค์ประกอบ ค่าไอเก้น ค่าร้อยละของความแปรปรวน ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสมขององค์ประกอบ

องค์ประกอบ	ค่าความแปรปรวนของตัวแปร	ค่าความแปรปรวนร้อยละ	ค่าความแปรปรวนสะสมร้อยละ
1	24.335	24.335	24.335
2	7.744	7.744	32.079
3	5.997	5.997	38.076
4	4.711	4.711	42.787
5	4.407	4.407	47.194
6	3.884	3.884	51.007

จากตาราง 1 พบว่า องค์ประกอบที่มีค่าไอเก้นมากกว่า 1 มี 6 องค์ประกอบ เมื่อหมุนแกนแล้วอธิบายความแปรปรวนได้ทั้งหมดร้อยละ 51.007 แต่เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์การคัดเลือกองค์ประกอบที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป มีค่าไอเก้น มากกว่า 1 และมีตัวแปรอธิบายองค์ประกอบมากกว่า 3 ตัวขึ้นไป พบว่า มี 6 องค์ประกอบที่มีคุณสมบัติครบทุกองค์ประกอบ

2. แนวทางการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ราชบุรี เขต 2 ควรมีการกระจายอำนาจของหน่วยงานราชการสู่ท้องถิ่นให้มีการตัดสินใจร่วมกันกับผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงคือคนในพื้นที่ ให้คนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพิ่มบทบาทคนในพื้นที่ให้มากขึ้น รวมทั้งการตรวจสอบบริหารจัดการร่วมกับหน่วยงานของรัฐและท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาทั้งระบบ

อภิปรายผลการวิจัย

1. องค์ประกอบของการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ราชบุรี เขต 2 ประกอบด้วย ด้านการกระจายอำนาจ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านบทบาทของชุมชนในการพัฒนาการศึกษา ด้านการตรวจสอบและถ่วงดุล ด้านการบริหารจัดการตนเอง และด้านการพัฒนาทั้งระบบ เนื่องจากโรงเรียนขนาดเล็กมีความใกล้ชิดกับชุมชนมาก การบริหารจัดการที่มีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมจะทำให้โรงเรียนขนาดเล็กขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของสมลชา เพชรใส และเด่น ชะเนติยง (2562) ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยุคการศึกษา 4.0 ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการสนทนากลุ่ม พบว่า องค์ประกอบหลักของการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยุคไทยแลนด์ 4.0 ควรมี 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการกระจายอำนาจ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านบทบาทของชุมชนในการพัฒนาการศึกษา ด้าน การตรวจสอบและถ่วงดุล ด้านการบริหารจัดการตนเอง และด้านการพัฒนาทั้งระบบ และ ตัวชี้วัด จำนวน 30 ข้อ 2) ผลการประเมินความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 109 คน พบว่า ทุกคน เห็นด้วยกับรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น ยุคไทยแลนด์ 4.0 โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรัสวดี หุ่นพยนต์, อำพา แก้วกำกวง และวทัญญู ใจบริสุทธิ์ (2560) ศึกษาเรื่อง การกระจายอำนาจทางการศึกษา

จากนโยบายสู่การปฏิบัติ: กรณีศึกษาเปรียบเทียบสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทยและเกาหลีใต้พบว่า โครงการวิจัยนี้เป็นผลการศึกษาในระยะที่ 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการบริหารจัดการสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยและเกาหลีใต้ตามกรอบการบริหารจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานใน 4 ด้าน คือ วิชาการ การบริหารงานบุคคล งบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป อาศัยวิธีวิจัยเชิงเอกสาร และการศึกษาภาคสนามร่วมกับการสัมภาษณ์ โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงเป็นกรณีศึกษา โรงเรียนของไทยกับเกาหลีใต้จำนวน 4 แห่ง ผลการศึกษาพบว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยและเกาหลีใต้มีจุดเด่นและอุปสรรคในการบริหารจัดการสถานศึกษาที่แตกต่างกัน คือ โรงเรียนของไทยยังขาดความเป็นอิสระในการบริหารจัดการศึกษา โดยเมื่อเปรียบเทียบแล้วการบริหารจัดการด้านวิชาการของไทยมีความเป็นอิสระมากกว่าการบริหารด้านอื่นๆ ขณะที่โรงเรียนของเกาหลีใต้ได้รับการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาจากหน่วยงานต้นสังกัดค่อนข้างมากสามารถบริหารจัดการด้านวิชาการ งบประมาณ บุคคล และการบริหารทั่วไปอย่างอิสระ เช่น โรงเรียนมีอิสระในการเลือกเนื้อหาที่จะบรรจุในหลักสูตร การใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน การตัดสินใจในการบริหารงานบุคคล ภายใต้คณะกรรมการบริหารจัดการสถานศึกษา

2. แนวทางการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ราชบุรี เขต 2 ควรมีการกระจายอำนาจของหน่วยงานราชการสู่ท้องถิ่นให้มีการตัดสินใจร่วมกันกับผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงคือคนในพื้นที่ ให้คนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเพิ่มบทบาทคนในพื้นที่ให้มากขึ้น รวมทั้งการตรวจสอบบริหารจัดการร่วมกับหน่วยงานของรัฐและท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาทั้งระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของวุฒิพงษ์ แสนจันทร์, วิชาญ เจริญวิไลรัตน์ และณัฐภูมิรินทร์ ยศแก้ว (2564) ศึกษาเรื่องของการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาต่อการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านขุนประเทศ สังกัดเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร พบว่า การกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาต่อการบริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีระดับการปฏิบัติอันดับที่หนึ่งคือด้านการจัดการเรียนการสอน รองลงมาคือ ด้านการบริหารงานด้านหลักสูตร ด้านการบริหารงานการวัดและประเมินผล ด้านการนิเทศการสอน และอันดับสุดท้ายคือ ด้านการบริหารสื่อการเรียนการสอน การเปรียบเทียบการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อเปรียบเทียบจำแนกตามวิทยฐานะ พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของวิชิต อ่อนจันทร์ และภูมิพิพัฒน์ รักพรหมคง (2564) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ในกลุ่มคลองน้ำไหลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 พบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ในกลุ่มคลองน้ำไหลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ผลจากการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า 1) ด้านหลักการกระจายอำนาจ ควรให้มีการเปิดเผยข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้าง 2) ด้านหลักการมีส่วนร่วม ควรประชุมชี้แจงการดำเนินงานของโรงเรียน การวางแผนการดำเนินงาน โดยยึดหลักการมีส่วนร่วม 3) ด้านหลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชน ผู้บริหารต้องมีหลักธรรมาภิบาล มีภาวะความเป็นผู้นำบริหารแบบมืออาชีพ 4) ด้านหลักการบริหารตนเอง สถานศึกษาควรมีมาตรฐานการพิจารณาความดีความชอบตามกฎหมายกระทรวงศึกษาธิการ และ 5) ด้านหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล สถานศึกษาควรสะท้อนผลการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา 3 มาตรฐาน ได้แก่ คุณภาพของผู้เรียน กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา และกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

- 1) ด้านการกระจายอำนาจ ผู้บริหารควรมีคณะกรรมการประเมินผลของโรงเรียน
- 2) ด้านการมีส่วนร่วม ผู้บริหารควรเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานด้านการบริหารทั่วไป
- 3) ด้านบทบาทของชุมชนในการพัฒนาการศึกษา คณะกรรมการโรงเรียนมีส่วนร่วมในการสร้างและพัฒนาหลักสูตร สอดคล้องตรงกับความต้องการของโรงเรียน

4) ด้านการตรวจสอบและถ่วงดุล ผู้บริหารควรกำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ เพื่อการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ และการตรวจสอบที่ตรงไปตรงมา

5) ด้านการบริหารจัดการตนเอง ผู้บริหารควรมีอิสระในการตัดสินใจ สั่งการ ดำเนินการบริหารงานด้านวิชาการในโรงเรียน

6) ด้านการพัฒนาทั้งระบบ โรงเรียนควรมีตัวชี้วัดความสำเร็จ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรทำการวิจัยสภาพปัญหา รูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก เพื่อจะทราบว่าในปัจจุบันมีปัญหาและความต้องการในประเด็นใดที่สำคัญ

2) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กในพื้นที่อื่นๆ เพื่อหาแนวทางพัฒนารูปแบบการบริหารโดยโรงเรียนขนาดเล็กที่มีความทันสมัยต่อการบริหารต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562.

กรุงเทพมหานคร: ศรุสภา.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). คู่มือการบริหารเวลาเรียน ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้. กรุงเทพมหานคร: ศรุสภาลาดพร้าว.

วิจิต อ่อนจันทร์ และภูมิพัฒน์ รักพรหมงคล. (2564). แนวทางการพัฒนาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ในกลุ่มคลองน้ำไหลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กำแพงเพชร เขต 2. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง. 10(1), 100–108.

วุฒิพงษ์ แสนจันทร์, วิชาญ เจริญวิไลรัตน์ และณัฐภูมิ นัยแก้ว. (2564). การกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาต่อการบริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านขุนประเทศ สังกัดเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการรัตนบุคย์ (RATANABUTH JOURNAL). 3(3), 1–13.

สงบ อินทรมณี. (2562). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น. 16(1), 353–360.

สุมลทา เพชรใส และเด่น ชะเนติยัง. (2562). การพัฒนารูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียน สังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ยุคการศึกษา 4.0. วารสารมหาวิทยาลัยพะเยา. 6(6), 3111–3123.

สุรัสวดี หุ่นพยนต์, อำพา แก้วก่าง และวาทัญญู ใจบริสุทธิ์. (2560). การกระจายอำนาจทางการศึกษา จากนโยบายสู่การปฏิบัติ: กรณีศึกษาเปรียบเทียบสถานศึกษาสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นของประเทศไทยและเกาหลีใต้. วารสารสถาบันพระปกเกล้า. 15(2), 49–69.

Krejcie & Morgan. (1970). *Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement*. 30(3),607 – 610.